

การวางแผนการใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลน โดยรอบสุขาภิบาล
อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

นางสาว สุพิศา จันจินา

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-970-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 16995089

Landuse Planning for Pak-Nam Sanitary District and The Surrounding Mangrove Forest Area

Mueng District Ranong Province

Miss. Supisa Janjina

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education

Department of Urban and Regional Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-970-2

สุพิศฯ จันจิรา : การวางแผนการใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำและพื้นที่ป่าชายเลนโดยรอบ
สุขาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดระนอง (Landuse Planning for Pak-Nam Sanitary District and
The Surrounding Mangrove Forest Area Mueng District Ranong Province)
อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. สุวัฒนา ชาติานิติ , 125 หน้า . ISBN 974-633-970-2

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อระบบนิเวศของป่าชายเลนที่
เกิดขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนสุขาภิบาลปากน้ำซึ่งตั้งอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติประเภทป่าชาย
เลนและเสนอแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อให้ชุมชนกับป่าชายเลนสามารถอยู่ร่วมกันใน
ลักษณะที่คงความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา

ผลการศึกษาพบว่าประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณสุขาภิบาลปากน้ำและป่าชายเลนโดยรอบ
สุขาภิบาลส่วนใหญ่มีอาชีพประมงและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง เนื่องจากทรัพยากร
สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก แต่ในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นต่อ
ชุมชนและป่าชายเลนโดยรอบ อันเนื่องมาจากการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนอย่างรุนแรงและรวดเร็ว อัน
เนื่องมาจากการทำการประมง จึงเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับป่า
ชายเลน วันที่ 23 กรกฎาคม 2534 บริเวณสุขาภิบาลปากน้ำและป่าชายเลนโดยรอบบางส่วนแล้ว
กำหนดให้เป็นป่าชายเลนประเภทเศรษฐกิจ ข. เพื่อให้มีการดำเนินการด้านสาธารณสุขโลก
สาธารณสุขการแก่ชุมชนอย่างเพียงพอ และป้องกันการบุกรุกป่าชายเลนโดยการกำหนดโซนการใช้ที่
ดินและแนวกันชน

1. แบ่งพื้นที่ออกเป็น 5 ส่วนได้แก่ ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก, ที่อยู่อาศัยปานกลาง, ที่อยู่อาศัย
หนาแน่นน้อย, ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม, แนวกันชน
(Buffer Zone) ระหว่างป่าชายเลนกับชุมชน
2. เพื่อให้แผนการใช้ที่ดินที่เสนอแนะได้รับการปฏิบัติตามอย่างมีประสิทธิภาพจึงเสนอให้
กรมผังเมืองและกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมดูแล โดยใช้กฎหมาย
ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินตามแผนที่ได้วางไว้

ภาควิชา.....การวางแผนพัฒนาและสิ่งแวดล้อม
สาขาวิชา.....การวางผังเมือง
ปีการศึกษา.....๒๕๓๘

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##C635245 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD LANDUSE / PLANNING / SANITARY / MANGROVE FORSET

SUPISA JANJINA : LANDUSE PLANNING FOR PAK NAM SANITARY DISTRICT AND THE SURROUNDING MANGROVE FOREST AREA

MUENG DISTRICT RANONG PROVINCE THESIS ADVISOR :

ASST.PROF.SUWATTANA TADANITI , Ph.D. 125 PP. ,

ISBN : 947-633-970-2

The study on landuse planning for Pak-nam Sanitary District and the surrounding mangrove forest area aims to find out problems of expansion of the area and it's impacts on mangrove forest ecosystem It is also aimed to provide options on landuse planing so that the communities are able to live there without harmful to the mangrove ecosystem. The study site Is in the reserved forestland of Muang District, Ranong Province.

The results showed that most population which lived nearby mangrove forest in Pak-nam Sanitary District were fishery or worked in marine product industries. This is because of abundant living animals in the mangrove forests. However, excessive encroachment of the mangrove forests and rapid harvest marine products brought about degradation of those forests and resources. Therefore, it was suggested to change from the regulation under the cabinet approved on 23rd July 1991 in the topic of mangrove forest for this specific area and to the regulation of economic mangrove forest categorized "KO" which can provide optimum infrastructures to the communities and stop further encroachment by landuse zoning or bufferzone arrangement as following.

1. Landuse areas should be divided into 5 zones : very crowded and commercial area, optimum crowded area, less crowded area, area fore recreation and maintenance of the better environment, and the bufferzone between communities and the mangrove forests.

2. To effective implementation of landuse zoning, Urban Planing Department and Royal Forestry Department should be responsible to the plans and using laws of landuse in that area.

ภาควิชา..... ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์

สาขาวิชา..... สาขาวิชาผังเมือง

ปีการศึกษา..... ๒๕๕๒

ลายมือชื่อนิสิต..... สุวิภา จันจินา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... สุวัฒน์ ตาดานิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความช่วยเหลือและความสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ หลายฝ่าย ซึ่งผู้ศึกษาขอแสดงความขอบคุณ, ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ดังนี้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดาและมารดาของผู้ศึกษา นายประพันธ์-นางสุพิน จันจินาและพี่ชายของผู้ศึกษา นายสัตวแพทย์ ประธาน จันจินา ที่ได้ช่วยเหลือทั้งทุนทรัพย์และกำลังใจในการทำงานมาตลอดเวลา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒนา ธาดานิติ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ, ชี้แนวทาง, ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์, ข้อคิดเห็น, คำแนะนำต่างๆ อันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการศึกษาและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ตลอดจนการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุก ๆ ท่านในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ที่ได้ให้ความรู้ในแขนงวิชาการต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ และการทำงานในโอกาสต่อไป

ขอแสดงความขอบคุณบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานป่าไม้จังหวัดระนอง, กรมป่าไม้, ศูนย์วิจัยป่าชายเลนจังหวัดระนอง, สุขาภิบาลปากน้ำ, หอการค้าจังหวัดระนอง, ศาลากลางจังหวัดระนอง, สำนักผังเมือง และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้ให้ความร่วมมือและความอนุเคราะห์เกี่ยวกับเอกสาร, ข้อมูล, ข้อคิดเห็นเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ รุ่นพี่, รุ่นน้อง ตลอดจนเพื่อน ๆ ที่ได้ช่วยแสดงความคิดเห็น และความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ซึ่งผู้ศึกษาขอกล่าวนามไว้ ณ. ที่นี้ เพื่อขอขอบคุณมา ณ. โอกาสนี้ด้วย ได้แก่ คุณวันทวิ บุญญเศรษฐ์, คุณพงษ์สวัสดิ์ สระวาที, คุณสุนทร สุนทรวิงศ์, คุณชนกพร โล่ห์อภิรักษ์กุล, คุณพิรณัฐ คุลกุล, คุณนิตยา กิติเวชกุล, คุณจตุรเทพ โควินทวงศ์ (นักวิชาการป่าไม้ 3 จังหวัดระนอง), คุณจิตติมา พรอรุณ ,คุณปิยวัฒน์ ดิลกสัมพันธ์ , คุณรัชนิมณีกุล ,คุณนิตยา ก้อนสุรินทร์ รวมทั้งบุคคลอื่น ๆ อีกหลายท่าน ซึ่งมีได้กล่าวนามและได้มีส่วนช่วยเหลือทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุพิศา จันจินา

เมษายน 2539.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
สารบัญแผนที่	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและปัญหา	1
วัตถุประสงค์	2
ขอบเขตของการศึกษา	3
วิธีการดำเนินการวิจัย	3
แหล่งที่มาของข้อมูล	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ข้อจำกัดของการวิจัย	4
บทที่ 2 แนวความคิดในการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎี	5
แนวทางเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในเมือง	6
บทที่ 3 สภาพทั่วไปและบทบาทของสุขาภิบาลปากน้ำและป่าชายเลนโดยรอบ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง	11
สภาพทางกายภาพของสุขาภิบาลปากน้ำ	11
สภาพทางภูมิศาสตร์ของสุขาภิบาลปากน้ำ	14
ลักษณะทางภูมิอากาศ	14
การคมนาคม	14
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	15
ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา	24
สภาพเศรษฐกิจ	26
ข้อมูลด้านประชากร	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทบาทของสุขาภิบาลและป่าชายเลนโดยรอบ	33
สรุป	44
บทที่ 4 แนวโน้มและปัญหาการเจริญเติบโตของสุขาภิบาลปากน้ำรวมถึง	
ป่าชายเลนโดยรอบ	45
การเจริญเติบโตของสุขาภิบาลปากน้ำ	45
ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของสุขาภิบาลปากน้ำ	56
ปัญหาของสุขาภิบาลปากน้ำ	64
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ขนาดของปัญหาและความรุนแรงของปัญหา ..	75
ขนาดของปัญหา	76
ความสำคัญของปัญหา	80
ผลของการวิเคราะห์	80
สรุป	80
บทที่ 5 แนวทางในการวางแผนใช้ที่ดินสุขาภิบาลปากน้ำ	85
บทบาทและความสำคัญของป่าชายเลน	85
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	95
สรุป	95
บทบาทสุขาภิบาลปากน้ำ	95
ปัญหาสุขาภิบาลปากน้ำ	96
ข้อเสนอแนะ	97
รายการอ้างอิง	103
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก สรุปมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน	107
ภาคผนวก ข กฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติการผังเมือง	109
ภาคผนวก ค บทสัมภาษณ์	114
ภาคผนวก ง คำจำกัดความ	124
ประวัติผู้เขียน	126

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	แสดงจำนวนอาคารและสถาบันการศึกษาในเขตสุขภาพิบาล	18
ตารางที่ 3.2	แสดงการเงินของสุขภาพิบาลปากน้ำ ปี 2538	27
ตารางที่ 3.3	แสดงรายรับรายจ่ายของสุขภาพิบาลปากน้ำ ปี 2519-2538	29
ตารางที่ 3.4	แสดงจำนวนเรือที่มาจอดเทียบท่าที่ทำเรือประมงจังหวัดระนอง	31
ตารางที่ 3.5	แสดงปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งจังหวัดระนองกับปริมาณสัตว์น้ำที่นำ มาขึ้นที่ท่าเทียบเรือในเขตสุขภาพิบาลปากน้ำ	32
ตารางที่ 3.6	แสดงจำนวนประชากรในเขตสุขภาพิบาลปากน้ำ ปี 2519-2538	37
ตารางที่ 3.7	สถิติมูลค่า (บาท) สินค้าประจำปีงบประมาณ 2536-2538 ของด่าน ศุลกากรตำบลปากน้ำ จังหวัดระนอง	40
ตารางที่ 3.8	แสดงสถิติจับกุมและส่งชาวพม่าออกนอกประเทศ	42
ตารางที่ 4.1	แสดงพื้นที่ป่าชายเลนที่ลดลงในแต่ละช่วงปี ระหว่างปี 2509-2538 ...	46
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนประชากรในเขตสุขภาพิบาลปากน้ำและการคาดการณ์ ประชากรในอนาคต	53
ตารางที่ 4.3	แสดงปริมาณขยะในเขตสุขภาพิบาลปากน้ำ	66
ตารางที่ 4.4	แสดงความสัมพันธ์ของปัญหา	77
ตารางที่ 4.5	แสดงขนาดของปัญหา...	78
ตารางที่ 4.6	แสดงลำดับความสำคัญของปัญหาโดยรวมและโดยกลุ่มของพื้นที่ศึกษา โดยการคำนวณแบบปรับฐานค่าคะแนน	81

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 3.1 แสดงสถิติสินค้าขาเข้า-ออก ปีงบประมาณ 2536-2538 ของด่านศุลกากร ตำบลปากน้ำ จังหวัดระนอง	41
แผนภูมิที่ 3.2 แสดงสถิติการจับกุมและส่งชาวพม่าออกนอกประเทศ	43

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนพื้นที่

	หน้า
แผนที่ 3.1 แสดงที่ตั้งสุขาภิบาลปากน้ำ	12
แผนที่ 3.2 แสดงขอบเขตของสุขาภิบาลปากน้ำ	13
แผนที่ 3.3 แสดงการคมนาคม	16
แผนที่ 3.4 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในและนอกสุขาภิบาลปากน้ำ	17
แผนที่ 3.5 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในสุขาภิบาลปากน้ำปีพ.ศ. 2529	19
แผนที่ 3.6 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในสุขาภิบาลปากน้ำปีพ.ศ. 2536	20
แผนที่ 3.7 แผนที่ท้ายประกาศกรมป่าไม้ ปีพ.ศ. 2509	22
แผนที่ 3.8 แสดงสัมปทานของบริษัทขอไฟโล่ย์จำกัดและบริเวณหลังโรงเจ	23
แผนที่ 3.9 แสดงขอบเขตที่ทำการสำรวจและประมาณว่าจะวางแผนการใช้ที่ดิน..	25
แผนที่ 4.1 แสดงป่าเศรษฐกิจ ก. ,ข., อนุรักษ์/หวงห้ามและเขตสุขาภิบาลปากน้ำ...	47
แผนที่ 4.2 แสดงการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนปี 2519	48
แผนที่ 4.3 แสดงการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนปี 2529	49
แผนที่ 4.4 แสดงการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนปี 2535	50
แผนที่ 4.5 แสดงการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนปี 2538	51
แผนที่ 4.6 แสดงทำเทียบเรือสะพานปลาและด่านตรวจคนเข้าเมือง	57
แผนที่ 4.7 แสดงเขตผังเมืองรวมและเขตพื้นที่สีในเขตสุขาภิบาลปากน้ำ	58
แผนที่ 4.8 โครงการพัฒนาของจังหวัดและสุขาภิบาลปากน้ำ	61
แผนที่ 4.9 แสดงที่ตั้งเกาะสน	65
แผนที่ 4.10 แสดงโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้	82
แผนที่ 4.11 แสดงโครงการพัฒนาจังหวัดในการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ	83
แผนที่ 5.1 แสดงผังการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา A	88
แผนที่ 5.2 แสดงผังการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา B	89
แผนที่ 5.3 แสดงผังการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา C	90
แผนที่ 5.4 แสดงผังการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา D	91
แผนที่ 5.5 Buffer zone	93
แผนที่ 5.6 แสดงการวางแผนส่วนพื้นที่เขตเป็น โชน A, B, C, D ,Buffer zone ..	94
แผนที่ 6.1 แสดงเขตผังเมืองรวมใหม่ที่เพิ่มขึ้น	99
แผนที่ 6.2 แสดงเขตผังการใช้ที่ดิน	100

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 3.1	แสดงลักษณะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณเกาะกลาง	34
ภาพที่ 3.2	แสดงลักษณะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณเกาะคณฑี	35
ภาพที่ 3.3	แสดงลักษณะบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณเขาปากน้ำ	36

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย